

Çıkarım Becerilerini Değerlendirme Aracının Geliştirilmesi

*Gökhan ÇETİNKAYA**
*Kadir YALINKILIÇ***
*Tuba KARAKOÇ YURTSEVEN****
*Mustafa AYDIN*****

Öz

Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin çıkarım becerilerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı geliştirmektir. Değerlendirme aracını geliştirme sürecinde kuramsal ve kavramsal çerçeveden yönelimle ilk aşamada 45 soru hazırlanmış, sonrasında uzman görüşleri, çıkarım türleri ve bir ders saatinde uygulanabilirlik gibi nedenlerden dolayı bu sayı 28'e indirilmiştir. Taslak değerlendirme aracı, ortaokul 5-8. sınıfta öğrenimini sürdüren 500 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Yapılan çözümlenme sonucunda, madde ayırt edicilik indeksi 0.30'un altında olan 4 madde değerlendirme aracından çıkarılmıştır. Çıkarım Becerilerini Değerlendirme Aracı'nın en son biçiminde yer alan 24 maddenin her birinin anlamlı düzeyde ayırt edici olduğu ve iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Değerlendirme aracından alınacak en yüksek puan 24; en düşük puan ise 0'dır. Değerlendirme aracında yer alan çoktan seçmeli sorular 4 seçeneğe olup, doğru yanıtlara "1" yanlış ve boş yanıtlara "0" puan verilerek 24 puan üzerinden değerlendirme yapılmalıdır. Değerlendirme aracından alınacak yüksek puanlar okuyucunun çıkarım becerisinin yüksek olduğunu gösterir.

Anahtar Kelimeler: Sözcüksel çıkarım, önermesel çıkarım, edimsel çıkarım, çıkarım becerisi

Development of Inference Skills Assessment Tool

Abstract

The aim of this study was to develop a valid and reliable assessment tool to measure lower secondary school students' inference skills. In the process of developing the assessment tool, 45 questions were initially prepared with an orientation from a theoretical and conceptual framework, and this number was reduced to 28 due to reasons such as expert opinions, inference type and applicability in one class hour. Draft assessment tool was administered to 500 students of Grades 5-8 at lower secondary school. As a result of the analysis, 4 items with an item index of distinctiveness below 0.30 were excluded from the assessment tool. It was observed that each of the 24 items in the latest form of the Inference Skills Assessment Tool was significantly distinctive and had a high level of reliability based on internal consistency. The highest score to be obtained from the assessment tool was 24; the lowest score was 0. The multiple-choice questions in the assessment tool had 4 options, and an assessment was to be made over 24 points by giving "1" to correct answers and "0" to empty answers. High scores on the assessment tool indicated that the reader had high level of inference skills.

Keywords: Lexical inference, propositional inference, pragmatic inference, inference skill

* Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Denizli, gokhancetinkaya76@hotmail.com, ORCID: orcid.org/ 0000-0001-7676-6852

** Öğr. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Samsun, samkadir@gmail.com, ORCID: orcid.org/ 0000-0003-0452-5421

*** Öğretmen, MEB, Denizli, tubakarakocuyurtseven@hotmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0001-8745-6294

**** Öğretmen, MEB, Burdur, maydin03@hotmail.com, ORCID: orcid.org/ 0000-0001-6816-7809

Giriş

Okuma, fiziksel ve duyuşsal boyutları ile birlikte, alt ve üst düzey bilişsel işlemlerin bir arada yürütüldüğü çok katmanlı bir eylemdir. Öncelikle sözcük ve tümcelerin yüzey yapıda kavranması ile başlayan okuma süreci, sonrasında metnin derinlemesine kavranmasını sağlayan bir dizi bilişsel eylemin işe koşulmasıyla sürer. Ancak bir metnin tüm biçimleriyle kavranabilmesi için temel düzeydeki düzgü (kod) çözme ve metin içi anlam ilişkilerinin çözümlenmesinin ötesine geçilmesi gerekir (Rojas ve Vargas, 2017). Bu aşamada birey art alan bilgisini etkinleştirerek metindeki anlam boşluklarını yine metindeki bilgiler ile tutarlı bir biçimde tamamlayabilmek için bir dizi üst düzey işleme gereksinim duyar. Bu gereksinimin doğurduğu ve okuma eyleminin en üst düzeyde gerçekleştirildiği işleme çıkarım becerisi olarak adlandırılır (Reed ve Lynn, 2016). Çıkarım, okurun metindeki ya da metinler arasındaki bilgileri birleştirmesini gerektiren ve ancak bu biçimde yeni anlamlar oluşturabilmesine olanak tanıyan bilişsel bir süreçtir (Elleman, 2017). Çıkarım becerisinin etkinleştirilebilmesi belirli ölçütlere bağlıdır. Bunlar bireyin dil yeterliliği, işleyen bellek sığası (capacity), art alan bilgisi ve belirlediği okuma amacıdır (Basaraba, Younoff ve Alonzo, 2012).

Çıkarımda bulunma becerisi metinde açıkça imlenmeyen bilgilerin anlaşılmasını sağladığı için kavrama sürecinin önemli bir aracıdır. Çıkarımlar başat olarak *yemel* ve *bütüncül* olarak ele alınabilir (Graesser, Singer ve Trabaso, 1994). *Yemel çıkarımlar* metindeki tümcelerin anlamlarının yine metinde var olan bilgilerle birleştirilmesiyle sağlanır. Öte yandan *bütüncül çıkarımda* süreç farklıdır. Burada metindeki bilgilerin okuyucu ya da dinleyicinin art alan bilgisiyle birleştirilmesi söz konusudur (Cain ve Oakhill, 1999). Birey ancak art alan bilgisinden yararlanarak metnin dışında olan bilgiyi yapılandırabilir. Gerek işleme gerekse üretilen bilginin değerlendirilmesi açısından zorlayıcı olan çıkarımlar bu bağlamda bütüncül çıkarımlardır. Yemel çıkarımlara ulaşmanın bütüncül çıkarımlar yapmaya oranla daha kolay bir bilişsel işleme olduğu söylenebilir.

Birçok araştırmada başat niteliklerinden yönelimle çıkarımlar için ayrı ayrı sınıflandırmalar önerildiği görülür. Çıkarım becerisine yönelik ilk model Pearson ve Johnson (1979) tarafından önerilmiştir. Soru ve yanıt ilişkilerine odaklanan bu modelin önemini artıran en önemli yaklaşım, sınıflandırmanın metinde sorulan bilgi ile okurun art alan bilgisi arasındaki ilişkilerin öne çıkarılarak oluşturulmasıdır. Pearson ve Johnson'ın (1979) geliştirdikleri modelde *metinsel olarak açık*, *metinsel olarak örtük* ve *betiksel (scriptally) olarak örtük* sorular olmak üzere üç ulam vardır. İlk ulam, metinsel olarak açık sorulardır. Bu soruların yanıtları doğrudan metindeki bilgiye dayandığından okuyucunun yanıtlara erişmek için sürekli metne geri dönüşler yapması gerekir. İkinci ulam, metinsel olarak örtük sorulardır. Metinsel olarak örtük soruların yanıtları metinde belirgin değildir. Bu yüzden yanıtın metindeki bilgilerle desteklenerek yapılandırılması gerekir. Üçüncü ulam ise betiksel olarak örtük sorulardır. Bu tür soruların yanıtları metnin yüzeyinde imlenmemiştir. Okur bu tür soruları içerikle ilgili ön bilgisini etkinleştirerek ancak kendi art alan bilgisiyle yanıtlayabilir.

Warren, Nicholas ve Trabasso (1979) çıkarım becerisini soru ve yanıt ilişkisi içinde ele alan ayrı bir sınıflandırma önermiştir. Bu sınıflandırma *mantıksal çıkarımlar*, *bilgi çıkarımları* ve *değerlendirici çıkarımlar* olmak üzere üç ulamdan oluşur. *Mantıksal çıkarımlar*, ana düşünceyi elde etmeyi, metindeki mantıksal ilişkilerin olayları olanaklı kılan nedenlerini, sonuçlarını ve güdülerini içerir. *Bilgi çıkarımları*, okuyucu için bir bağlam oluşturarak metinde yanıtları gözlemlenebilen “Kim?”, “Ne?”, “Nerede?” gibi sorulardan yönelimle metindeki insan, varlık, zaman, uzam veya diğer ayrıntıları bulmayı amaçlayan çıkarımlardır. *Değerlendirici çıkarımlar* ise bireyin art alan bilgisinden yönelimle metindeki kişilerin karakter özelliklerini, duygu durumlarını tanımlanmasını içeren, bireyin değer yargıları çerçevesinde metindeki olayların önemi ve olağanlığına bağlı etik ve kabul edilebilir düzeyde ürettiği bilgiler bütünü imler.

Çıkarım becerisi ile ilgili öne çıkan bir diğer model ise Nicholas ve Trabasso (1980) tarafından geliştirilmiştir. Bu modelde metindeki örtük bilgiye ulaşmanın farklı biçimlerinden söz edilir. Anlamı belirsiz sözcükler, adlarla yapılan gönderimler, tümce bağlamı, yorumlama için gerekli çerçeveyi oluşturma, olguya ilişkin neden-sonuç ilişkileri kurma ve çelişkili durumların ayırımına varma örtük bilgiye erişmenin yolları olarak değerlendirilebilir. *Sözcüksel çıkarımlar*, *uzam-zaman çıkarımları*, *kestirimsel çıkarımlar* ve *değerlendirici çıkarımlar* bu modelde öne çıkan çıkarım türleridir.

Çıkarım Becerilerini Değerlendirme Aracının Geliştirilmesi

Chikalanga (1992), çıkarımda bulunmayı bir metindeki sözcüklerin örtük anlamına ulaşmak için kullanılan bilişsel bir süreç olarak tanımlar. Chikalanga (1992), geliştirdiği modelde Pearson ve Johnson (1979) ile Warren vd. (1979) tarafından geliştirilen sınıflandırmalardan önemli ölçüde yararlanmıştır. Bu modelde metin tabanlı bilgi ile okuyucunun art alan bilgisi, yani metin tabanlı olmayan bilgi arasındaki ilişkiden yararlanılmış ve çıkarımlar *sözcüksel*, *önermesel* ve *edimsel/betikselsel* olmak üzere üç ayrı ulamda tanımlanmıştır. Her bir ulama daha önceki sınıflandırmalara benzer alt türler eklenmiştir. Aşağıda Tablo 1’de bu başlıklar ayrıntılı bir biçimde sunulmuştur.

Tablo 1.

Chikalanga’nın (1992) Çıkarım Türleri

<i>Temel Ulam</i>	<i>Alt Tür</i>	<i>Soru-Yanıt İlişkisi</i>
1. Sözcüksel	a. Adıl çıkarımları b. Anlamı açık olmayan/tanınırlığı düşük sözcüklerin anlamı	Metinsel /Betikselsel Olarak Örtük
2. Önermesel	a. Mantıksal bilgi -gönderimsel -uzamsal/zamansal b. Mantıksal açıklama -güdüselsel -nedenselsel -sağlayıcı	Metinsel Olarak Örtük
3. Edimsel/ Betikselsel	a. Ayrıntılandırıcı bilgi -gönderimsel -uzamsal/zamansal b. Ayrıntılandırıcı açıklama -güdüselsel -nedenselsel -sağlayıcı c. Değerlendirme	Betikselsel Olarak Örtük

Tablo 1’e ayrıntılı bakıldığında, *sözcüksel çıkarımların* adılların ve anlamı açık olmayan/tanınırlığı düşük sözcüklerin anlamına erişmekle ilgili olduğu görülür. Chikalanga (1992) bu türdeki çıkarımların Pearson ve Johnson (1979) tarafından önerilen sınıflandırmadaki gibi metinsel olarak örtük çıkarımlarla uyumlu olduğunu belirtir. *Önermesel çıkarımlar* ise mantıksal bilgi çıkarımları ve mantıksal açıklama çıkarımlarından oluşur. Bu çıkarımlar metnin anlamsal içeriğinden mantıksal olarak türetilen çıkarımlardır. Bir veya iki önerme ya da bölümcede dile getirilen bilgilere dayanabilir. *Mantıksal bilgi çıkarımları* metindeki uzam, kişi, zaman, olay ya da eylemlere yönelik olduğundan “Kim?”, “Ne?”, “Nerede?” ve “Ne zaman?” biçimindeki sorularla oluşturulur. Bunun yanında *mantıksal açıklama çıkarımları* ise metindeki kişilerin güdülerini, olayların neden ve sonuçlarını ya da olayın gerçekleşmesini sağlayan koşulları belirlemeye yönelik “Neden?” ya da “Nasıl?” biçimindeki sorularla açığa çıkarılmaya çalışılır (Chikalanga, 1992). Üçüncü tür olan *edimsel/betikselsel çıkarımlar* metinde yanıtına erişilemeyecek düzeyde, bütünüyle okurun art alan bilgisine odaklanan sorulardan oluşur. Edimsel/betikselsel çıkarımlar; *ayrıntılandırıcı bilgi çıkarımları*, *ayrıntılandırıcı açıklama çıkarımları* ve *değerlendirme çıkarımları* olmak üzere üç ulamdır. Ayrıntılandırıcı bilgi ve ayrıntılandırıcı açıklama çıkarımları temelde önermesel çıkarımlardaki türlere benzemekle birlikte metin tabanlı olmaması yönüyle bu kümeden ayrılır. Okuyucu bu bağlamdaki çıkarım sorularının yanıtlarını metnin yüzeyinde gözlemleyemez. Yanıtı erişebilmek için art alan bilgisine başvurur ve metin ile uyumlu bir yanıt oluşturmaya çalışır. Değerlendirme çıkarımları ise metni anlamlandırma uğraşındaki bireyin metnin ötesine geçerek kendi değer yargılarının sınırları içerisinde yanıtlar üretmesi gereken bir ulamdır.

Alanyazındaki çalışmaların sonuçlarından yönelimle çıkarım becerisi ile okuduğunu anlama becerisi arasında olumlu doğrusal güçlü bir ilişkinin olduğu söylenebilir (Cain ve Oakhill, 1999; Cain, Oakhill, Barnes ve Bryant, 2001; Cain, Oakhill ve Bryant, 2004; Cromley ve Azevedo, 2007). Çıkarım becerisi düşük öğrencilerin metin tabanlı soruları daha kolay ancak içerik tabanlı soruları daha zor yanıtladıkları düşünülebilir. Çünkü öğrenciler bazen metnin niteliğini doğru bir biçimde değerlendiremeyebilir ve metinde ele alınanların, yazarın gerçekte amaçladığı anlamın yalnızca bir bölümünü kapsadığını ve bu boşluğun tamamlanması gerektiğini fark etmeyebilir (Beal, 1990). Çıkarım yapma, çok önemli bir üst düzey anlama becerisidir. Çıkarımlar, okuyucunun metindeki açık önermeler ile metindeki düşünceleri birbirine, art alan bilgisine ve metinle ilgili kestirime bağlamak için oluşturduğu örtük bilgi parçalarıdır. Bilinmeyen bir sözcüğün anlamı çözümlendiğinde sözcük düzeyinde çıkarımlar yapılır. Öte yandan okuyucu metni anlamlandırmak için önceki bilgilerle yeni bilgiyi ilişkilendirmelidir. Bunu sağlayan temel araç çıkarımdır. Çünkü çıkarım metinsel önermeler arasında açıkça kurulmayan ilişkilerin çözülmesine aracılık eder (Cain ve diğerleri, 2001; Khalifa ve Weir, 2009).

Türkçe alanyazında çıkarım becerisi ile ilgili çalışmaların sınırlı olduğu ve belirli konu alanlarına yığıldığı görülür. Algül ve Bozkurt (2021) ortaokul öğrencilerinin çıkarım becerisi düzeylerini belirlemeyi ve çıkarımların katılımcı özelliklerine bağlı olarak değişimini incelemeyi amaçladıkları çalışmada öğrencilerin en çok yanlış yanıtı temel düzey çıkarım becerisinde, en az doğru yanıtı üst düzey çıkarım becerisinde verdiklerini bulgulamıştır. Kaya, Ayabakan ve Aydın (2021) ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metin sonu sorularının Chikalanga tarafından önerilen çıkarım türlerine göre dağılımını inceledikleri çalışmada kitaplarda yer alan metin sonu sorularının çıkarım türlerine göre dengeli bir biçimde dağılmadığını saptamıştır. Bayat ve Çetinkaya (2020) 117 ortaokul öğrencisi üzerinden çıkarım yapma becerisinin okuduğunu anlama becerisini ne ölçüde yordadığını saptamayı amaçladıkları çalışmada katılımcıların çıkarım yapma başarılarının düşük düzeyde olduğunu, okuduğunu anlama becerisinde orta düzeyde bir başarı gösterdiklerini bulgulamıştır. Anılan çalışmanın sonuçları katılımcıların sözcüksel çıkarımda başarılı oldukları, önermesel ve edimsel çıkarımlarda yeterli düzeye erişemedikleri yönündedir. Uzun, Bozkurt ve Erdoğan (2011) tarafından yapılan diğer bir araştırmada da benzer sonuçlara erişilmiş, katılımcıların özellikle betiksel yönelimli soruları yanıtlamada diğer türlere oranla daha başarısız oldukları görülmüştür. Çalışmalarda daha çok çıkarım ve okuma becerisi arasındaki ilişkilere odaklanıldığı, bunun yanında ders kitaplarındaki soruların çıkarım türlerine göre dağılımının ne oranda gerçekleştiğinin araştırıldığı görülmekte ancak çıkarım becerisini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının Türkçe alanyazında yer almadığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışma Türkçe alanyazında çıkarım becerisine yönelik bir ölçme aracının bulunmamasından yönelimle tasarlanmıştır. Çalışmanın başat amacı 5-8. sınıf ortaokul öğrencilerinin çıkarım becerilerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı geliştirmektir. Geliştirilen bu araç, ortaokul öğrencilerin üst düzey okuduğunu anlama becerilerinin başat göstergesi olan çıkarım becerilerini dizgesel biçimde değerlendirme olanağı tanıyacaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, amaçları bakımından tarama modeline uygun bir biçimde düzenlenmiştir. Bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği, genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalara tarama araştırmaları denir (Büyüköztürk vd., 2008). Bu araştırmada, bir değerlendirme aracının geliştirilmesiyle ilgili bir süreç izlendiği için araştırmanın uygulamalı bir çalışma niteliği vardır.

Katılımcılar

Bu çalışma iki ayrı ilin merkez ve ilçelerinde bulunan ortaokulların 5-8. sınıflarında öğrenim gören toplam 500 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada yer alan katılımcıların öğrenim gördükleri sınıflara göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.

Katılımcıların Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	Öğrenci sayısı	Yüzde (%)
5	125	25
6	125	25
7	125	25
8	125	25
Toplam	500	100

Veri Toplama Aracının Geliştirilme Süreci

Kuramsal ve kavramsal çerçeveden yönelimle (Bowyer-Crane ve Snowling, 2005; Chikalanga, 1992; Elleman, 2017; Oakhill, 1984) Çıkarım Becerilerini Değerlendirme Aracı (ÇBDA) için ilk aşamada 45 çoktan seçmeli soru hazırlanmıştır. Çoktan seçmeli soruların kullanımı birçok nedenden dolayı hem eğitimciler hem de değerlendirme aracı geliştiren araştırmacılar tarafından yeğlenmektedir. Çünkü çoktan seçmeli sorular yanıtın yapılandırılmasını gerektiren kısa yanıtı ya da açık uçlu sorulara göre daha hızlı bir biçimde uygulanabilir ve optik okuyucu programıyla kolayca puanlanabilir. Bu durum değerlendirme aracının büyük öğrenci kümeleri üzerinde uygulanabilmesini kolaylaştırır. Birçok çalışmada çoktan seçmeli maddelerin hem alt düzey hem üst düzey kavrama becerilerinin değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir olduğu açıkça görülmektedir (Bleks-Rechek, Zeug ve Webb, 2007; Çetinkaya Özdemir ve Akyol, 2019; Morrison ve Free, 2001; Ülper, 2010). Anılan nedenlerden dolayı bu çalışmada da değerlendirme aracının yapılandırılmasında çoktan seçmeli maddeler yeğlenmiştir.

Değerlendirme aracı için hazırlanan ilk 45 soru, 2 Türkçe eğitimi alanı Öğretim Üyesi, 2 Türkçe öğretmeni olmak üzere toplam 4 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Sorular anlaşılabilirlik, öğrenci düzeyine, yazım kurallarına uygunluk gibi özellikler açısından uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir. Her bir uzmandan gelen geribildirimler doğrultusunda düzeltmeler yapılmış ve taslak değerlendirme aracında yer alan 45 sorudan 17'si çıkarılmıştır. Böylece taslak değerlendirme aracı soruları 28'e indirilmiştir. Son biçimi verilen değerlendirme aracı 5-8. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

ÇBDA'da yer alan soruların dağılımı Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3.

ÇBDA'da Yer Alan Soruların Dağılımı

Temel Ulam	Alt Tür	Madde Numarası
1. Sözcüksel	Adıl çıkarımları	1,2,3,4
	Anlamı açık olmayan/tanınırlığı düşük sözcüklerin anlamı	5,6,7,8
2. Önermesel	Mantıksal bilgi	9,10,11,12
	Mantıksal açıklama	13,14,15,16
3. Edimsel/ Betiksel	Ayrıntılandırıcı bilgi	17,18,27,28
	Ayrıntılandırıcı açıklama	19, 20, 21, 22,23,24
	Değerlendirme	25,26

Verilerin Toplanması

ÇBDA içindeki tüm sorulara son biçimi verildikten sonra veriler, öğrencilerden yüz yüze 45-60 dakika arasında süren uygulamalar biçiminde toplanmıştır. Uygulama öncesi katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmış ve katılımcıların soruları yanıtlanmıştır.

Verilerin Çözülmesi

ÇBDA'nın geliştirilme sürecinde madde ve test istatistiklerinin hesaplanmasında TAP (Test Analysis Program) programından yararlanılmıştır. Ayırt edici geçerliğin test edilmesinde ise SPSS 24.0 programı kullanılmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı = Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Karar tarihi= 08.02.2023

Belge sayı numarası= 68282350/2023/02

Bulgular

Bu bölümde madde istatistiklerinin kestirilmesi ve madde seçimi, ayırt edici geçerliğin bulgularına değinilmiştir.

Madde İstatistiklerinin Kestirilmesi ve Madde Seçimi

ÇBDA'nın 28 çoktan seçmeli maddesine ilişkin madde güçlük ve ayırt edicilik indeksi hesaplanmıştır. Maddelere ilişkin güçlük ve ayırt edicilik indeksleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Çoktan Seçmeli Maddelere İlişkin Güçlük ve Ayırt Edicilik İndeksleri

Madde Numarası	Madde güçlük indeksi	Madde ayırt edicilik indeksi
1	0.59	0.37
2	0.52	0.34
3	0.70	0.41
4	0.62	0.54
5	0.50	0.08
6	0.44	0.30
7	0.73	0.51
8	0.47	0.19
9	0.86	0.49
10	0.89	0.41
11	0.88	0.25
12	0.76	0.49
13	0.93	0.43
14	0.96	0.40
15	0.94	0.41
16	0.92	0.44
17	0.50	0.41
18	0.85	0.42
19	0.80	0.45
20	0.59	0.43
21	0.71	0.40
22	0.80	0.50

Çıkarım Becerilerini Değerlendirme Aracının Geliştirilmesi

23	0.61	0.44
24	0.71	0.48
25	0.79	0.37
26	0.68	0.48
27	0.72	0.50
28	0.39	0.22

Madde ayırt edicilik indeksi 0.40 ve üstü olan maddeler, maddede sorgulanan bilgi ya da beceriye sahip olanla olmayana yüksek düzeyde ayırt edebilen maddelerdir. Madde ayırt edicilik indeksi 0.30- 0.39 arasında olan maddeler teste doğrudan ya da çok küçük düzeltmelerle alınabilen, 0.20-0.29 arasında olan maddeler zorunlu durumlarda kullanılması ve kullanılacaksa da mutlaka düzeltilmesi gereken maddelerdir. Madde ayırt edicilik indeksi 0.19 ve daha küçük maddeler testten çıkarılması gereken maddelerdir (Turgut, 1997; Tekin, 2004). Bu nedenle madde ayırt edicilik indeksi 0.30'un altında olan 4 madde (5, 8, 11 ve 28. maddeler) değerlendirme aracından çıkarılmıştır.

Tablo 5.

En Son Değerlendirme Aracına İlişkin Bulgular

\bar{X}	Sx	Çarpıklık	Basıklık	Ortalama Madde Güçlük Katsayısı	Ortalama Madde Ayırt Edicilik İndeksi	KR-20
17.60	4.34	-.796	.195	0.734	0.426	0.811

ÇBDA'nın 24 maddelik en son biçiminden alınan puanların ortalaması 24 puan üzerinden 17.60'dır. En son değerlendirme aracının madde güçlük katsayılarının ortalaması 0.734, madde ayırt edicilik indeksi ortalaması 0.426'dır. Bu bulgular değerlendirme aracının kolay ve ayırt edici nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. ÇBDA'nın güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan KR-20 güvenilirlik katsayısı 0.811'dir. 0,70 ve üzeri KR-20 güvenilirlik katsayısı testin iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır (Büyüköztürk, 2012).

Ayırt Edici Geçerliği Bulguları

Ayırt edici geçerliği çözümlenmesi için değerlendirme aracından alınan toplam puanlar en yüksekten en düşüğe doğru sıralanarak yüksek puanlar ucundan %27'si üst küme, düşük puanlar ucundan %27'si ise alt küme olarak tanımlanır. Alt ve üst kümenin değerlendirme aracının her bir maddesinden aldığı puanların ortalamasının karşılaştırılması ve bu puanlar arasında fark olup olmadığının incelenmesi ayırt edici geçerliği hakkında bilgi verir. Alt ve üst kümelerin puan ortalamaları arasında fark olup olmadığı Bağımsız Örneklemeler t testi ile incelenir (Tavşancıl, 2010). Elde edilen bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Üst Küme ile Alt Küme Puanlarının Karşılaştırılması

Madde numarası	Üst küme (n=135)		Alt küme (n=135)		T	p
	\bar{X}	Sx	\bar{X}	Sx		
S1	,86	,35	,34	,48	-10,211	.000*
S2	,80	,40	,33	,47	-8,906	.000*
S3	,94	,24	,46	,50	-10,107	.000*
S4	,96	,19	,24	,43	-18,059	.000*
S6	,71	,45	,29	,45	-7,625	.000*
S7	,97	,17	,49	1,04	-5,330	.000*
S9	1,00	,00	,61	,49	-9,306	.000*
S10	,99	,12	,71	,45	-6,764	.000*
S12	,91	,29	,41	,49	-10,269	.000*
S13	1,00	,00	,76	,43	-6,452	.000*

S14	1,00	,00	,86	,35	-4,705	.000*
S15	1,00	,00	,81	,39	-5,519	.000*
S16	1,00	,00	,76	,43	-6,584	.000*
S17	,81	,40	,28	,45	-10,179	.000*
S18	,99	,09	,65	,48	-8,149	.000*
S19	,97	,17	,55	,50	-9,296	.000*
S20	,86	,35	,31	,46	-10,959	.000*
S21	,85	,36	,45	,50	-7,573	.000*
S22	,97	,17	,50	,50	-10,232	.000*
S23	,83	,38	,29	,45	-10,630	.000*
S24	,94	,24	,41	,49	-11,143	.000*
S25	,94	,24	,61	,49	-7,114	.000*
S26	,94	,24	,33	,47	-13,336	.000*
S27	,98	,15	,39	,49	-13,491	.000*

Tablo 6 incelendiğinde, ÇBDA'da yer alan maddelerin her birinden üst kümenin aldığı puanların ortalamasının alt kümenin puanlarının ortalamasından daha yüksek olduğu ve t değerlerinin anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0.01$). Elde edilen bulgular, ÇBDA'da yer alan 24 maddenin her birinin anlamlı düzeyde ayırt edici olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç

Ortaokul öğrencilerinin çıkarım becerilerini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı geliştirmeyi amaçlayan bu araştırmada kuramsal çerçeve bağlamında 45 soru hazırlanmış, daha sonra uzman görüşleri, ayrıca çıkarım türü ve bir ders saatinde uygulanabilirlik açısından bu sayı 28'e indirilmiştir. Hazırlanan taslağın son biçiminde bulunan sekizi sözcüksel çıkarım, sekizi önermesel çıkarım, on ikisi de edimsel çıkarım olmak üzere toplam 28 sorudan oluşan değerlendirme aracı, ortaokul beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıfta öğrenimini sürdüren 500 öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

Yapılan çözümleme sonucunda, madde ayırt edicilik indeksi 0.30'un altında olan 5, 8, 11 ve 28. maddeler olmak üzere toplam 4 madde değerlendirme aracından çıkarılmıştır. ÇBDA'nın en son formunda yer alan 24 maddenin her birinin anlamlı düzeyde ayırt edici olduğu ve iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Değerlendirme aracından alınacak en yüksek puan 24; en düşük puan ise 0'dır. Değerlendirme aracında yer alan çoktan seçmeli sorular 4 seçenekli olup, doğru yanıtlara "1" yanlış ve boş yanıtlara "0" puan verilerek 24 puan üzerinden değerlendirme yapılmalıdır. Değerlendirme aracından alınacak yüksek puanlar okuyucunun çıkarım becerisinin yüksek olduğunu gösterir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı = Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Karar tarihi= 08.02.2023

Belge sayı numarası= 6882350/2023/02

Yazarların Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Araştırmada taraflar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Algül, Ö. ve Bozkurt, B. Ü. (2021). Okuduğunu anlama sürecinde çıkarım becerisine ilişkin belirlemeler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 175-204.
- Basaraba, D., Yovnoff, P., & Alonzo, J. (2012). Examining the structure of reading comprehension: Do literal, inferential, and evaluative comprehension truly exist? *Reading & Writing*, 26(3), 349-376.
- Bayat, N. ve Çetinkaya, G. (2020). Çıkarım becerisi ile okuduğunu anlama arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 45(203), 177-190.
- Beal, C. R. (1990). Development of knowledge about the role of inference in text comprehension. *Child Development*, 61(4), 1011-1023.
- Bleks-Rechek, A., Zeug, N. & Webb, R. M. (2007). Discrepant performance on multiple-choice and short answer assessments and the relation of performance to general scholastic aptitude. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 32(2) 89-105.
- Bowyer-Crane, C., & Snowling, M. (2005). Assessing children's inference generation: What do tests of reading comprehension measure? *British Journal of Educational Psychology*, 75, 189–201.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cain, K. & Oakhill, J.V. (1999). Inference making ability and its relation to comprehension failure in young children. *Reading and Writing*, 11(5/6), 489–503.
- Cain, K., Oakhill, J. V., Barnes, M. A., & Bryant, P. E. (2001). Comprehension skill, inference making ability, and their relation to knowledge. *Memory & Cognition*, 29(6), 850–859.
- Cain, K., Oakhill, J. & Bryant, P. (2004). Children's reading comprehension ability: Concurrent prediction by working memory, verbal ability, and component skills. *Journal of Educational Psychology*, 96(1), 31-42.
- Chikalanga, I. (1992). A suggested taxonomy of inferences for reading teacher. *Reading in a Foreign Language*, 8(2), 697-709.
- Cromley, J. G. & Azevedo, R. (2007). Testing and refining the direct and inferential mediation model of reading comprehension. *Journal of Educational Psychology*, 99, 311–325.
- Çetinkaya Özdemir, E. & Akyol, H. (2019). The development of a reading comprehension test. *Universal Journal of Educational Research* 7(2), 563-570
- Elleman, A. M. (2017). Examining the impact of inference instruction on the literal and inferential comprehension of skilled and lessskilled readers: *A meta-analytic review*. *Journal of Educational Psychology*, 109, 761–781.
- Graesser, A. C., Singer, M., & Trabasso, T. (1994). Constructing inferences during narrative text comprehension. *Psychological Review*, 101, 371–395.
- Kaya, E. , Ayabakan, M. ve Aydın, Y. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin sorularının çıkarım türlerine göre incelenmesi. *Dil Dergisi*, 172(2), 77-95.
- Khalifa, H., & Weir, C. J. (2009). *Examining reading: Research and practice in assessing second language reading* (Atlanta Library North 4 PE1128.A2 K418 2009). Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- Morrison, S. & Free, K.W. (2001). Writing multiple-choice items that promote and measure critical thinking. *Journal of Nursing Education*, 40(1), 17- 24.
- Nicholas, D. W., & Trabasso, T. (1980). Toward a taxonomy of inferences for story comprehension. In F. Wilkening, J. Becker, & T. Trabasso (Eds.), *Information integrating by children* (pp.243-265). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Oakhill, J. V. (1984). Inferential and memory skills in children's comprehension of stories. *British Journal of Educational Psychology*, 54, 31–39.

- Pearson, P. D., & Johnson, D. D. (1979). *Teaching reading comprehension*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Reed, D. K., & Lynn, D. (2016). The effects of an inference-making strategy taught with and without goal setting. *Learning Disability Quarterly*, 39(3), 133-145.
- Rojas, M., Vargas, J. P. (2017). Implementing collaborative learning to promote inference-making in a reading strategy course in English. *Revista de Lenguas Modernas*, 26,319-334.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tekin, H. (2004). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Turgut, M. F. (1997). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metotları*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Uzun, G. L., Bozkurt, Ü. ve Erdoğan, T. (2011). Okuma süreci, okuma çıktıları ve yaratıcı okuma: İlköğretim öğrencileri üzerine gözlemler. G. L. Uzun ve Ü. Bozkurt (Eds.), *Theoretical and applied researches on Turkish language teaching* içinde (s.181-205). Essen: Die Blue Eule.
- Ülper, H. (2010). *Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Warren, W. H., Nicholas, D. W., & Trabasso, T. (1979). Event chains and inferences in understanding narratives. In R. O. Freedle (Ed.), *New directions in discourse processing (Vol. 2)*. Norwood, NJ: Ablex Publication Corporation.

Extended Abstract

Introduction

Reading, along with its physical and affective dimensions, is a multi-layered action in which lower and higher cognitive processes are executed together. Starting with the surface comprehension of words and sentences, the reading process continues with a series of cognitive actions that enable the text to be comprehended in depth. However, in order to comprehend a text in all its forms, it is necessary to go beyond the basic level of decoding and analysis of meaning relations within the text (Rojas ve Vargas, 2017). At this stage, a series of high-level processes are required in order for the individual to activate their prior knowledge and fill in the gaps in meaning in a consistent manner with the information in the text. This requirement is the inference skill, which is called the highest level of cognitive processing of the reading action (Reed & Lynn, 2015). Inference is a cognitive process that requires the readers to combine the information in the text or between the texts and allows them to create new meanings only in this way (Elleman, 2017). Activation of the inference skill depends on certain criteria. These are the individual's language proficiency, working memory capacity, background knowledge and reading purpose (Basaraba et al., 2012).

The ability to make inferences is an important tool of the comprehension process as it enables the understanding of information that is not clearly indicated in the text. Inferences can be handled primarily as local and holistic inferences (Graesser et al., 1994). Local inferences are obtained by combining the meanings of the sentences in the text with the information available in the text. On the other hand, the process is different in holistic inference. Here, the information in the text is combined with the world knowledge of the reader or listener (Coin & Oakhill, 1999). The individual can only construct the information outside the text by making use of world knowledge. Challenging inferences in terms of both processing and evaluation of the produced information are holistic inferences in this context. It can be said that reaching local inferences requires an easier cognitive processing than making holistic inferences.

This study was designed owing to the fact that there was no measurement tool for inference skills in Turkish literature. The primary aim of the study was to develop a valid and reliable assessment tool to measure the inference skills of students at Grades 5, 6, 7 and 8 in a lower secondary school.

Method

With an orientation from the theoretical and conceptual framework (Bowyer-Crane & Snowling, 2005; Chikalanga, 1992; Elleman, 2017; Oakhill, 1984), 45 questions were initially prepared for the Inference Skills Assessment Tool. The first 45 questions prepared for the assessment tool were submitted to the opinion of 4 experts, 2 of whom were Turkish Education Department faculty

members and 2 Turkish teachers. The questions were evaluated by experts in terms of features such as clarity, student level and compliance with spelling rules. Corrections were made in line with the feedback from each expert and 17 of the 45 questions in the draft assessment tool were removed. Thus, the draft evaluation tool questions were reduced to 28. The assessment tool, which was given its final form, was administered to students of Grades 5, 6, 7 and 8.

After the questions in the inference skills assessment tool were given their final form, the data were collected from the students in the form of face-to-face applications that lasted between 45-60 minutes. Before the application, the purpose of the research was explained to the participants and the questions raised by the participants were answered. During the development of the Inference Skills Assessment Tool, the TAP (Test Analysis Program) was used to calculate item and test statistics. SPSS 24.0 program was used to test the distinctiveness validity.

Result and Discussion

In this research aiming to develop a valid and reliable assessment tool to measure the inference skills of lower secondary school students, 45 questions were prepared in the context of the theoretical framework, then this number was reduced to 28 in terms of expert opinions, as well as the type of inference and applicability in one class hour. The assessment tool consisting of a total of 28 questions, eight of which was on lexical inference, eight of which was about propositional inference, and twelve of which was pragmatic inference, in the final form of the draft was administered to 500 students who were studying in the fifth, sixth, seventh and eighth grades of secondary school.

As a result of the analysis, a total of 4 items, items 5, 8, 11 and 28, with an item index of distinctiveness below 0.30, were excluded from the assessment tool. It was seen that each of the 24 items in the final form of the Inference Skills Assessment Tool was significantly distinctive and had a high level of reliability based on internal consistency. The highest score to be obtained from the assessment tool was 24; the lowest score was 0. The multiple-choice questions in the assessment tool had 4 options, and an evaluation was to be made over 24 points by giving "1" to correct answers and "0" to empty answers. High scores on the assessment tool indicated that the reader had high inference skills.

Ekler

Ek-1. Çıkarım Becerilerini Değerlendirme Aracı (ÇBDA)

1. Evinde uzun zamandır romanı için çalışan yazarı, yakın bir dostu ziyaret eder. Hüzünlü ve içlenmiş bir hâlde bulur onu. "Nedir bu hâl?" dediğinde aldığı cevap şudur:

— Romanımın kahramanlarından biri şehri terk ediyor. Ona üzülüyorum.

— Senin elinde değil mi bu? Göndermezsin olur biter.

— Ah, keşke!.. Ama bu, benim elimde değil ki... O gidecek mecburen, öyle istiyor çünkü.

Yukarıdaki metinde altı çizili "ona" ve "o" sözcükleri sırasıyla aşağıdaki hangi söz öbeklerinin yerine kullanılmıştır?

A) kahramanlardan birinin şehri terk etmesine-yazar

B) duruma müdahale edememesine- kahramanlardan biri

C) kahramanlardan birinin şehri terk etmesine- kahramanlardan biri *

D) duruma müdahale edememesine- yazar

2. Herhangi bir ortamda konuştuğunuz veya internette araştırdığınız bir konunun, telefonunuzda veya bilgisayarınızda önünüze reklam olarak gelmesiyle birçoğunuz karşılaşmış hatta "Bunlar nereden biliyor benim neyi konuştuğumu, neyi araştırdığımı?" diyerek şaşırmissinizdir. Güvenlik uzmanları bu tür bilgilerin, önünüze gelmesinin sizin internet ortamında bilerek veya bilmeyerek verdiğiniz izinler nedeniyle olduğunu aktarıyorlar.

Yukarıdaki metinde altı çizili "bunlar" sözcüğü aşağıdaki hangi söz ya da söz öbeğinin yerine kullanılmıştır?

- A) internet ortamı
- B) reklamlar *
- C) izinler
- D) güvenlik uzmanları

3. Başarılı insanların, hedefleri konusunda gerçekçi ve net beklentileri vardır. Bu hedeflere ulaşmak için stratejiler geliştirir ve uygularlar. Sorumluluk üstlenir, risk alır, geleceği şekillendirecek adımları belirler ve atarlar. Bu insanlar geleceği hayal eder ve bu hayalleri paylaşırlar. Hayalleri gerçekleştirme yöntemlerinden biri de bunları paylaşmaktır. Sözlü ya da yazılı tekrarladıkları bu hayalleri netleştirir, toplum önünde kendilerini hayalleriyle özdeşleştirerek kişisel sorumluluklarını pekiştirirler. Başarılı insanlar yenilgilerini kabul ederler. Gerçeklerle yüzleşip başkalarının deneyimlerinden faydalanırlar. Kendileriyle barışıktırlar, bu nedenle stres düzeyleri düşüktür ki bu onların hedeflerine odaklanmalarını sağlar. Uzun vadeli hedeflere odaklanınca zamanı etkili kullanırlar.

Yukarıdaki metinde altı çizili "bunlar" ve "onlar" sözcüğü sırasıyla aşağıdaki hangi söz öbeğinin yerine kullanılmıştır?

- A) geleceği şekillendirecek adımlar-başarılı insanlar *
- B) uzun vadeli hedefler- başkalarının deneyimleri
- C) kişisel sorumluluklar- uzun vadeli hedefler
- D) stres düzeyleri- başarılı insanlar

4. İyi bir gözlemci olan Muzaffer İzgü, yazar olarak beslendiği toplum ile iç içedir. Yazdıklarında yaşadıklarından, gözlemlediklerinden yola çıkar. İçinde yaşadığı halkın sıradan insanlık hâllerini, gerçekçi eleştiriler ve gülmece üslubuyla ortaya koyar. Onların sevinçlerini, özlemlerini, hayallerini, hayal kırıklıklarını yazar. Topluma ve insana ayna tutar. Toplumcu-gerçekçi bakış açısıyla bireylere ve olaylara eleştirel bir tutumla değinen Muzaffer İzgü, eleştiride gülmeceyi araç olarak kullanır. Onun gülmececi, kaba gülmece unsurlarından oluşmaz. Gülmecenin içinde düşünce ve emeğin olmasını ister, gülmece ögesi onda bir amaç değil, araçtır.

Yukarıdaki metinde altı çizili "onlar" sözcüğü aşağıdaki hangi söz veya söz öbeğinin yerine kullanılmıştır?

- A) gülmeceler
- B) hayal kırıklıkları
- C) halk *
- D) insanlık halleri

5. Maraton, yaklaşık 42 km'lik uzun bir koşu. Ancak insanların maratonu hayvanlar âlemindeki maratonun yanında önemsiz kalıyor. Kuzey sumrusu, her yıl Kuzey ve Güney Kutupları arasındaki 48 bin km'lik mesafeyi uçarak kat ediyor. Kırlangıçlar, yaşamlarının büyük bir kısmını uçarak geçiriyor. Aralarında albatrosun da bulunduğu bazı deniz kuşları yıllarca karaya inmeden uçuyor.

Metnin bağlamından hareketle "sumru" sözcüğü ne anlama gelmektedir?

- A) balık
- B) fok
- C) kırlangıç
- D) bir deniz kuşu *

6. İnsanların beğenileri birbirine uymaz. Karşınızdaki kişi belki kırmızıdan hoşlanır, siz yeşili seviyorsunuzdur. O, Wagner'in müziğini beğeniyor, siz Mozart'ı yeğliyorsunuzdur. Beğenileri sizinkine uymuyor diye onu zevksizlikle, kabalıkla mı suçlayacaksınız? Ona kızacak mısınız? Onun da sizin de beğendiğiniz şeyleri yansız olarak değerlendirmelisiniz. İşte, düşünce alanında da böyledir. Bütün düşünceleri ve varsayımları bize göre ve bazı yönleriyle savunmak olanağı vardır. Bunun için size seslenen kimsenin düşüncelerini, anlayıp dinlemeden geri çevirmeye kalkışmayınız. Onları inceleyiniz. Bakalım ne yenilikler bulacaksınız. Tabii ki bütün insanların düşüncelerinde olduğu gibi iyi ve kötü yönler görecektir, doğru ve yanlış noktalar bulacaksınız.

Metnin bağlamından hareketle “yeğlemek” sözcüğü ne anlama gelmektedir?

- A) beğenmek
- B) incelemek
- C) sevmek
- D) tercih etmek *

7. Atasözleri ve deyimler eski zamanlardan günümüze ulaştıkları için kim tarafından söylendiği belli değildir. Yani hem atasözleri hem de deyimler anonim ürünlerdir. Az sözle çok şey anlatan kalıplaşmış sözlerdir. Bu nedenle atasözlerinde ve deyimlerde kelimelerin yerleri değiştirilemez ve kelimelerin yerine eş anlamlısı kullanılamaz. Atasözlerini ve deyimleri birbirinden ayıran bazı özellikler vardır. Atasözleri cümle şeklindeyken deyimler genellikle söz grubu şeklindedir. Atasözleri tüm zamanlar ve herkes için geçerliyken deyimler anlık durumlar için geçerlidir. Atasözleri topluma öğüt verirken deyimler sadece içinde bulunulan durumu bildirir.

Metnin bağlamından hareketle “anonim” sözcüğü ne anlama gelmektedir?

- A) söyleyeni belli olan
- B) söyleyeni belli olmayan *
- C) az sözle çok şey anlatan
- D) kalıplaşmış sözler

8. Milyonlarca papatya, yolun her iki tarafını da kaplamıştı. Aralarında yer yer çaresizliklerine başkaldırmış gelincikler... Gökyüzüne karışık bulut renkleri düşmüş. İlk cemre de düştü ya, toprak uyanma sancısı çekiyor. Kışın bile yapraklarını dökmeyen bazı ağaçlar, yeşil elbiselerinin en güzellerini kuşanmışlar. Uzanıp giden yol boyunca dağlar... Çoğunun tepesinde bir avuç bulut... Güneş ısıtmıyor.

Metnin bağlamından hareketle sırasıyla “gelincik” ve “cemre” sözcüğü ne anlama gelmektedir?

- A) bir hayvan türü- soğuk
- B) bir çiçek türü- su
- C) bir hayvan türü- su
- D) bir çiçek türü- sıcaklık *

9. Ben bir gün evde yalnız başıma kaldım. Hasan’la Dadaruh dere kenarına inmişlerdi. İçimde bir tımar etmek hırısı uyandı. Kaşağıyı aradım, bulamadım. Ahırın köşesinde Dadaruh’un penceresiz küçük bir odası vardı. Buraya girdim. Rafları aradım. Eyerlerin arasına filan baktım. Yok, yok! Yatağın altında, yeşil tahtadan bir sandık duruyordu. Onu açtım. Az daha sevincimden haykıracaktım. Annemim bir hafta önce İstanbul’dan gönderdiği armağanlar içinden çıkan fakfon kaşağı, pırıl pırıl parlıyordu. Hemen kaptım. Tosun’un yanına koştum. Karnına sürtmek istedim. Rahat durmadı. Dönüp burnuyla bana vurdu. Öteki atlar da durmuyorlardı.

Yukarıdaki metne göre Dadaruh, kaşağıyı nerede saklamaktadır?

- A) Ahırın köşesinde
- B) Odasındaki raflarda
- C) Eyerlerin arasında
- D) Yeşil bir tahta sandıkta *

10. Ablam ve ben evimizin salonunda saat başı öten guguklu saatimizi çok seviyorduk. Annem bu saatin antika bir saat olduğunu bu saatin aynısından yıllardır görüşmediği kız kardeşinde de olduğunu söyler dururdu. O zamanlar annemin uzun yıllardır dargın olduğu kardeşini hiç görmediğimiz için bunun çok üzerinde durmazdık. Bir gün ablamla birlikte bir sahafın önünden geçerken anneme çok benzeyen bir kadın gördük. Kadın galiba sahafın sahibiydi. Dayanamayıp sahafta gördüğümüz kadınla konuşmak için içeri girdiğimizde kadının arkasındaki duvarda asılı olan guguklu saati gördük. Bizim evdeki saatin aynısıydı, hatta ta kendisiydi. Bir an için ablamla göz göze geldik, acaba bu kadın tahmin ettiğimiz kişi olabilir miydi?

Yukarıdaki metne göre çocuklar sahafta karşılaştıkları kadının kim olduğunu düşünüyorlar?

- A) Annelerinin yakın bir arkadaşı
- B) Teyzeleri *
- C) Eski komşuları
- D) Halaları

11. Agatha Christie 1926 yılında on bir gün boyunca ortadan kaybolur. Yapılan tüm aramalara rağmen bulunamaz. Günler sonra arabası bir göl kenarında bulunur ve Agatha'nın bavulları yerlere saçılmış vaziyettedir. Bu olayın ardından bir gün sonra Agatha ortaya çıkar ama konuyla ilgili herhangi bir açıklama yapmaz. Bu olayın kaza süsü verilmiş bir senaryo olduğu düşünülür. Kimilerine göre ise Agatha, hafıza kaybı yaşadığı için bilmediği bir yere gitmiştir. Ama gerçekte ne olduğunu Agatha'dan başka hiç kimse öğrenememiştir.

Yukarıdaki metne göre Agatha Christie ne kadar süre kayıptır?

- A) Bir hafta boyunca
- B) On yedi gün boyunca
- C) Bir ay boyunca
- D) On bir gün boyunca *

12. Hayatının ilk senelerini uzun bir süre tek başına geçiren albatros kuşları, yeterli erişkinliğe varana kadar yalnızdır. Kendisine uygun eşi bulduktan sonra ise ömrünün geri kalanını yalnızca eşiyile birlikte geçirir. Eşler birbirlerine son derece saygılı ve centilmendir. Saatlerce birbirlerine sevgi gösterilerinde bulunurlar. Dişi albatros senede bir tek beyaz yumurta yumurtlar. Eşler nöbetleşerek kuluçkaya yatarlar. Eşlerden birisi denizde iken diğeri yumurtanın üzerinde bir hafta kadar oturabilir. 80 günlük kuluçka devresinden sonra çıkan yavruyu 8-9 ay sindirilmiş besinleri gagasına kusarak beslerler.

Metne göre albatros kuşlarının yalnızlığı ne zaman sona erer?

- A) 80 günlük kuluçka devresinden sonra
- B) Kendisine uygun eşi bulduktan sonra. *
- C) Hayatının ilk senelerinde.
- D) Eşlerden birisi denizden döndüğünde.

13. Sabahın erken saatlerinde gök gürültüsü sesleriyle uyanan Kerem, ağlamaklı gözlerle pencereden dışarı bakıyordu. Oysaki hava bir gün önce günlük güneşlikti, yoksa bahçede bu kadar hazırlık yaparlarmıydı? Annesi ise onu teselli etmek için türlü türlü bahaneler uyduruyordu ama boşuna çabaladığının farkındaydı. Sonuçta senede bir gün olan bir şeydi bu doğum günü partisi. Bahçe süslemeleri ve balonlar, rüzgârda savrulurken bir de pastacının arayıp pastayı yetiştiremeyeceğini söylemesi Kerem'i gözyaşlarına boğmuştu?

Yukarıdaki metne göre Kerem neden bu kadar üzgündür?

- A) Yağmurlu havaları sevmediği için.
- B) Pikniğe gidemeyecekleri için.
- C) Hazırlık yaptığı doğum günü planı bozulduğu için. *
- D) Annesiyle tartışmaları için.

14. Dedem, portakal, limon ve nar ağaçlarının arasında tek katlı şirin bir evde yalnız başına yaşıyordu. Ne zaman köye gidecek olsak dedem bizi her zaman evin önündeki küçük çardakta karşılardı. Kış aylarında bile mutlaka bu çardakta otururdu dedem. Çardağı çok kıymetliydi ve kimselerin orada oturmasını istemezdi. Tabi ben hariç. Dedem beni çok sevdiği için çardakta oturmama hiç kızmaz, aksine benim orada oturmamdan çok keyif alırdı. Bir gün annemler beni okuldan aldı ve apar topar köye geldik. Yol boyunca annemin hıçkırıklarına bir anlam verememiştim. Arabadan indiğimde çardakta bekleyen kalabalığı görünce anladım dedemin öldüğünü ve gözyaşlarımı tutamadım.

Yukarıdaki metne göre çocuk dedesinin öldüğünü nasıl anlıyor?

- A) Annesinin ağladığını görünce.
- B) Anne ve babası okula gelince
- C) Babasının ağladığını görünce.

D) Çardakta bekleyen kalabalığı görünce. *

15. Pelin, elbise dolabının önünde çaresizce bütün kıyafetlerini deniyordu. Yatağının üzeri kıyafetlerle dolmuştu. Siyah elbisesi onun yine her zamanki gibi imdadına yetişecekti ki fermuarı yırtıldı. Ne kadar nefesini tutsa da çizgili ceketinin düğmeleri kapanmıyordu. Aynanın karşısında sarı puantiyeli elbisesinden de umudu kestiğinde öfkeden deliye dönmek üzereydi. O sırada kendisine seslenen annesine beş dakikaya aşağıya ineceğini söylemişti. Ancak bu koşullarda bunun pek de mümkün olamayacağını farkındaydı. Değil beş dakika beş saat de geçse bu elbiselerin içine girebilmesi imkânsızdı. Çünkü çok kilo aldığı için özel günlerde kullanabileceği hiçbir kıyafetine sığamıyordu.

Yukarıdaki metne göre Pelin neden hazırlanamamıştır?

- A) Elbiselerinin hiçbirine sığamamıştır. *
- B) Hangi elbiseyi giyeceğine karar verememiştir.
- C) Hızlı hazırlanmayı bir türlü beceremiyordur.
- D) Heyecandan eli ayağına dolaşmıştır.

16. Avustralya'nın yerlileri olarak bilinen Aborjinler, 18. yüzyılda kâşif ve sömürgeci güçlerin geldiği zamana kadar dış dünyadan tamamen kopuk yaşadı. O güne kadar geleneksel yaşamlarına devam ediyorlardı. Aborjinler yazılı bir dil kullanmayı reddetmişlerdi çünkü onlara göre yazı belleğin gücünü yok ediyordu. Yazısız ve sözlü kültüre bağlı bir şekilde yaşanan bu kültürlerde bilgiler, şarkılar ve hikâyelerle nesilden nesile aktarılıyordu.

Yukarıdaki metne göre Aborjinler niçin yazılı bir dil kullanmayı reddetmişler?

- A) Şarkı söylemeyi çok sevdikleri için.
- B) Yazının belleğin gücünü yok ettiğini düşündükleri için. *
- C) Dış dünyadan tamamen kopuk yaşadıkları için.
- D) Yazmayı öğrenmek çok zor olduğu için.

17. Yollardaki ölüm ve yaralanmaların çoğu başkalarının yasal ve ahlaki haklarına saygı duymayı reddeden sürücülerin çağdaş olmayan davranışlarından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla yollardaki katliam toplumsal bir sorun olarak değerlendirilebilir. Araç için güvenlik önlemleri hem üretim hem de süreli olarak yapılan yola elverişlilik denetimleri ile yükseltildi. Ayrıca hız limitleri düşürüldü. Alınan bu önlemler sayesinde kaza oranları azaldı. Ancak kaza uzmanları, sürücülerin davranışlarında çok az iyileşme olduğu veya hiç gelişme olmadığı için hâlâ endişeleniyor.

Paragrafa göre trafik kurallarını ihlal eden sürücüler

- A) yollarda sahip olduğumuz en deneyimsiz sürücülerdir.
- B) her zaman yol koşullarını suçlamaktadır.
- C) kayıtlarda daha önce trafik ihlali veya kaza olmayan sürücülerdir.
- D) aynı yolu paylaştığı kişiler için en büyük tehdittir. *

18. Taha, işyeri arkadaşı Ozan'ın onu hafta sonu kamp gezisine çıkaracağı için çok heyecanlıydı. Çünkü her ikisi de cezaevindeki yoğun iş temposundan oldukça yorulmuşlardı. Taha ve Ozan balığa çıkmayı, yürüyüş yapmayı planladılar. Ozan ve Taha kamp malzemelerini toplayıp önümüzdeki eğlenceli hafta sonu için evlerinden çıkmak üzereydiler. Tam o sırada televizyonda cezaevindeki isyan haberine gözleri ilişti ve aynı anda ikisinin de telefonuna bir mesaj geldi. Mesajı okuduklarında ikisinin de başı önlerine düştü ve omuzları çöktü.

Sizce Taha ve Ozan hangi meslekte çalışmaktadırlar?

- A) Mühendislik
- B) Gardiyanlık *
- C) Hâkimlik
- D) Gazetecilik

19. Arda düştüğü yerden dizlerinin parçalandığını ve iki dizinde kanama olduğunu fark etti. Hızlıca kalkmaya çalışırken pantolonunun doğruldu. Önce üzerindeki tozu elleriyle silkeledi ve yaralarının üzerindeki küçük taş kırıntılarını temizledi. Ani bir hareketle başını arkaya çevirdi ve motosikletin ön tekerinin halen döndüğünü gördü. Koşarak motoru yerden kaldırdı ve çabucak evin yolunu tuttu. Eve ulaşır ulaşmaz motoru bahçe hortumuyla özenle temizledi ve garajdaki yerine dikkatlice yerleştirdi. Bu sırada annesiyle bahçede karşılaştı ve annesi ona “Arda bu ne hal, sana ne oldu?” diye sordu. Arda hiç duraksamadan annesine “Okul dönüşü daha önce mahallemizde hiç görmediğim bir köpek bana saldırdı ve kaçarken düştüm.” dedi.

Arda annesine neden bir köpeğin saldırısına uğradığını söyledi?

- A) Mahalledeki başıboş köpeklere dikkat çekmek istedi.
- B) Okul dönüşü aynı yolu artık kullanmayacağını söylemek istedi.
- C) Motoru izinsiz kullandığını gizlemek istedi. *
- D) Köpekten kaçmanın iyi bir düşünce olmadığını anlatmak istedi.

20. Leyla Hanım 80 yaşın üzerindeydi. Çitlerle çevrili çok küçük bir avlusu olan küçük bir evde yaşıyordu. 16 yaşındaki köpeğini yeni kaybetmişti ve hemen başka bir köpek almaya karar verdi. Leyla Hanım hayvan barınağına gitti ve bütün köpeklere baktıktan sonra seçimini ikiye indirdi. İlki iri, siyah, bir yaşında bir av köpeğiydi. Çok fazla enerjisi vardı ve dönümlerce arazide koşmaya alışmıştı. İkinci köpek küçük, üç yaşında bir kırmaydı. Ona sahip olan kişiler, bütün gün evde yalnız kaldığını ve bahçeye çıkmak için köpek kapısını nasıl kullanacağını bildiğini söylediler.

Sizce Leyla Hanım hangi köpeği seçti?

- A) Leyla Hanım siyah bir yaşındaki av köpeğini seçti.
- B) Leyla Hanım, üç yaşındaki küçük kırmızı köpeği seçti. *
- C) Leyla Hanım köpeklerden birini seçmedi.
- D) Leyla Hanım her iki köpeği de seçti.

21. Doruk bisikletini durduğu yere fırlattı. Bisikletini birçok kez garaj yolunda bırakmıştı. Babası birkaç kez, o bunu yaptığında neler olabileceğine dikkat çekmişti. Bir sabah babası işe giderken, Doruk dışarıdan bir çarpma sesi duydu.

Metne göre aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Doruk sık sık bisiklete binerdi.
- B) Doruk, hatasından bir ders çıkardı.
- C) Doruk'un babası bisikletinin üzerinden geçti. *
- D) Bisikleti garajdan çalındı.

22. İnanılmaz güçleri ve öngörülemezlikleri nedeniyle seller çok büyük hasara neden olabilir. Evleri, yolları ve binaları mahvedebilirler. Seller ağaçları devirebilir ve çamur kaymalarına neden olabilir. Taşkınlar genellikle geride çamur, kum ve moloz bırakır. Bir selden sonra temizlenmesi aylar alabilir.

Parçaya göre aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Bir selden sonra temizlik yapmak pahalı olabilir ve zaman alabilir. *
- B) Taşkınlar sadece kıyı boyunca meydana gelir.
- C) Taşkınlar o kadar tehlikeli değil.
- D) Sel suları kurduktan sonra sorun bitiyor.

23. Genellikle gece gökyüzünde görülen kırmızımsı turuncu bir gezegen olan Mars, uzun zamandır insanların ilgisini çekiyor. Yıllar önce, bilim adamları Mars'ın hareketlerini haritalamak için teleskopları kullandılar. Modern bilim adamları, bir teleskopla Mars'a bakmaktan daha fazlasını yapabilirler.

Parçaya göre, modern bilim Mars'a ilgi duyanlara nasıl yardım edebilir?

- A) Gezegeni görmek için sadece teleskopları kullanabilirler.
- B) Gezegen hakkında yeni, derinlemesine bilgi edinebilirler. *
- C) Kendi başlarına gezegeni ziyaret etmek için uçabilirler.

D) Diğer gezegenler hakkında da bilgi edinebilirler.

24. Video oyunları en büyük endüstrilerden biridir. Her geçen gün daha fazla çocuk video oyunlarına bağımlı hale geliyor. Sektörü çok şiddetli olmakla suçlayan birçok video oyununu içinde barındırıyor. Artık şiddet içerikli oyunları çocukların oynamaları alışılmadık bir durum değil. Toplumun şiddet içerikli video oyunlarını ortadan kaldırma yönündeki baskılarına rağmen, her geçen gün daha fazla oyuncu bağımlı hale geliyor.

Parçaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Şiddet içerikli oyunlar yoğun ilgi görmektedir.
- B) Video oyunlar çocuklar üzerinde bağımlılık etkisi yaratmaktadır.
- C) Toplumsal baskılar bağımlılık oranlarını azaltmaktadır. *
- D) Toplum şiddet oyunlarına karşı direnç göstermektedir.

25. Sude Hanım, giyim mağazasına giren Damla'yı gördüğünde onu ismiyle selamladı. Damla'yı kolundan tuttuğu gibi ambalajından daha yeni çıkan kazaklarla dolu bir tezgâhın önüne getirdi. Elindeki kırmızı kazağı Damla'ya doğru uzatıp nasıl bulduğunu sorarken hızlıca kazak için bir poşet hazırlamaya başladı. Mağazaya sadece çorap almak için giren Damla ise çantasındaki cüzdanı çıkarmaya çalışırken "Fena değil" dedi.

Sude Hanım hakkında nasıl bir çıkarımda bulunabilirsiniz?

- A) Müşterilerle konuşmaktan çok hoşlanmaz.
- B) Kazak değil daha çok çorap satmaktadır.
- C) Müşterileri ikna etmekte çok yeteneklidir. *
- D) Mağazadan çok para kazanmaktadır.

26. Top kalenin arkasındaki çitin üzerinden arka bahçeye fırladı. İsmail elindeki kaleci eldivenini çıkardı ve çite yaslanıp öylece donakaldı. Aslında İsmail topu almak için hemen kalenin arkasına geçebilir, çitin üstünden rahatlıkla atlayabilir ve yan bahçeye geçebilirdi. Ancak bunu yapmadı. Topun kaçtığı bahçede tasmalı, zincirli ve sert görümlü bir köpek vardı ve köpek topa çok yakın bir mesafede ayakta bekliyordu. İsmail köpekle göz göze gelince köpeğin saldırgan bakışlarını hemen hissetti ve köpeğin hırlama sesini duydu. Arkadaşları Ömer ve Barış hemen İsmail'in yanına geldiler ve Barış İsmail'e "Bunu gerçekten yapacak mısınız?" diye sordu.

Parçaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İsmail yan bahçeye geçmek konusunda kararsızdır.
- B) Köpeğin varlığı Barış'ı ürkütmüştür.
- C) İsmail, Barış ve Ömer'den daha cesaretlidir.
- D) İsmail bundan sonraki maçlarda kaleci olmak istememektedir. *

27. Köyde iki günden beri olağanüstü zamanlara özgü bir hal var. Bayram mı? Hayır; çünkü hiç kimse yeni giysilerini giymemiş. Biri mi evleniyor? O da değil. Yalnız herkes işini gücünü bırakmış, şunun bunun evinde, hemen hemen gizli diyebileceğimiz birtakım toplantılarda... Sonra genel bir avarelik, bir kendinden geçiş, gözlerde hiç görmediğim pırıltılar...

Sizce köyde nasıl bir zaman yaşanıyor?

- A) Her şeyin olağan akışında olduğu bir iki gün
- B) Daha öncekiler gibi sıradan bir iki gün
- C) Alışılmadık durumda bir iki gün *
- D) Kimseyi şaşırtmayan bir iki gün

28. Şehrin en büyük havuzu Yaşam Park'ta ancak en yüksek atlama tahtası ise Atakum Park'ta. Beş yıldır Güven Park'taki havuzda çalışmalarını yürüten okul yüzme takımımız daha önce Yaşam Park'taki havuzda çalışmıştı. Şimdi yeniden Yaşam Park'taki havuza taşınma planları yapan yüzme takımımız gelecekte büyük başarılarla imza atacağı benziyor.

Parçaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Atakum Park'taki havuz yüzme için kullanılamaz.
- B) Yaşam Park'taki havuz yüzme için uygun değildir.
- C) Okul yüzme takımı şu an en büyük havuzda çalışmalarını yapıyor ancak en yüksek atlama tahtasını kullanamıyor.
- D) Okul yüzme takımı şu an en büyük ve en yüksek atlama tahtasına sahip havuzda çalışma yapmamaktadır. *